

Forshed, FYKS= Ingemar Frycklund, GNBS= Bert Gustafsson, IMBS= Lars Imby, JOJS= Jan Å. Jonasson, KAOD= Ole Karsholt, KJCS= Clas Källander, KSMS= Peter Koch-Schmidt, LEJS= Jon Lennström, LJRS= Jesper Lind, LTSS= Mats Lindeborg, OLBS= Bo Olsson, PEBS= Bert Pettersson, PENS= Carl Åke Pettersson, PGAS= Göran Palmqvist, RJES= Jens Rydell, RYRS= Nils Ryrholm, SJNS= Göran Sjöberg, SVNS= Ingvar Svensson, THMS= Erik Tham, TKRS= Krister Tingstedt, WMAS= Magnus Wedelin.

Litteratur

Buhl, O., Falck, P., Karsholt, O., Larsen, K. & Vilhelmsen, F. 1997. Fund af småsommerfugle fra Danmark i 1996. - Ent. Meddr. 65:149-158.
 Gaedike, R. 1966. Die Genitalien der europäischen Epermeniidae. - Beitr. Ent. 16:633-692.
 Hering, E. M. 1957. Bestimmungstabellen der Blattminen von Europa, Band I-III. 'S-Gravenhage (Uitgeverij Dr. W. Junk).
 Karsholt, O. 1997. The genus *Chrysoclista* Stainton, 1854 in Europe (Lepidoptera, Agonoxenidae). - Ent. Meddr. 65:29-33.
 Scholz, A. 1996. Zur Identität von *Epermenia falci-formis* (Haworth, 1828) (Lepidoptera: Epermeniidae). - Nota lepid. 18(3/4):289-296.

Svensson, I. 1992. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1991. - Ent. Tidskr. 113:36-41.
 Svensson, I. 1994. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1993. - Ent. Tidskr. 115(1-2):45-52.
 Svensson, I. 1996. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1995. - Ent. Tidskr. 117(1-2):49-57.
 Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1987. Catalogus lepidopterorum sueciae. Stockholm (Entomologiska föreningen & Naturhistoriska riksmuseet).
 Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. Catalogus lepidopterorum sueciae. Stockholm (Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen).
 Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Stockholm (Entomologiska föreningen).
 Toll, S. 1952. Rodzina *Eupistidae* Polski. - Dokumenta Physiographica Poloniae 32.
 Witzgall, P., Chambon, J.-P., Bengtsson, M., Unelius, C. R., Appelgren, M., Makranczy, G., Muraleedharan, N., Reed, D. W., Hellrigl, K., Buser, H.-R., Hallberg, E., Bergström, G., Tóth, M., Löfstedt, C. & Löfqvist, J. 1996. Sex pheromones and attractants in the Eucosmini and Grapholitini (Lepidoptera, Tortricidae). - Chemoecology 7:13-23.

Europas nattflyn Vol 3

Fibiger, M. 1997. Noctuidae Europaeae vol. 3. Noctuinae III. Entomological Press Sorö. 418 s inkl. 106 textfig och 202 helsidesplanscher (format 290 x 210 mm) med genitaliebilder. Pris 890 DKK exkl postavgifter (10 % rabatt för abonnenter på Noctuidae Europaeae). Boken kan beställas genom Apollo Books, Danmark.

Med denna tredje volym är triologin över Europas Noctuinae fullbordad. De tidigare volymerna har recenserats i ET 1991, häfte 3 och 1994, häfte 4. Denna volym innehåller fotograferade genitalieavbildningar till de arter som behandlats tidigare. Sammanlagt presenteras genitalie-

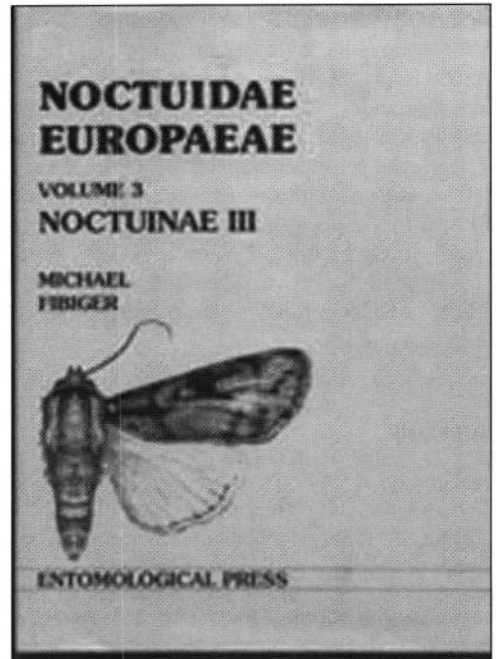
ma till 267 arter. Fyra av dessa arter är nya för vetenskapen. Dessutom innehåller boken fem nybeskrivna underarter, och två nya släkten upprättas. Utgående från de tidigare volymerna tas också släktena *Mesogona*, *Actinotia* och *Cloantha* med även om de numera enligt Fibiger skall placeras i underfamiljen *Ipimorphinae*. Enligt "The Lepidoptera of Europe" (1996) har dock dessa släkten inordnats i underfamiljen *Hadeninae*. Inledningsvis beskrivs preparationsmetoden främst hur den s.k. vändpreparationsmetoden fungerar, dvs då vesikan vänds ut. Just denna karaktär har visat sig vara värdefull i diskussionen om "nyckel-lås" mekanismen mellan hanens vända vesica och karaktärer i hongenitalien. Det är ingen överdrift att påstå att bland de i många

fall variabla och mycket svårskilda arterna inom *Noctuinae* särskilt släktet *Euxoa* så har "nyckel-lås" teorin betytt mycket för den moderna uppfattningen om dessa arters systematik och taxonomi.

Textdelen innehåller korta beskrivningar till genitaliebilderna. För närstående arter har skillnader mellan dessa utretts. De något olika genitaliekaraktärerna hos släktena *Euxoa*, *Agrotis* och *Dichagyris*, inte minst i den vända vesican, förklaras på ett föredömligt sätt i tydliga teckningar.

Nyheter jämfört med de tidigare volymerna är att *Euxoa lidia* numera betrakts som en atlanto-mediterran art skild från den i Sverige förekommande holarktiska *adumbrata*. Den besvärliga namnfrågan hos *Euxoa tritici* och *crypta* har av någon anledning ej berörts. Det har nämligen visat sig att Linnés *tritici*-typ i själva verket är *crypta*, varför den allmänna *tritici* tills vidare står utan namn (jfr *Catalogus Lepidopterorum Sueciae* 1994). Däremot har den vanligen som form eller underart till *tritici* betraktade *eruta* efter förnyade studier främst i genitalierna upphöjts till valid art. Enligt Fibiger finns inte *Agrotis fatidica* i Norge utan ersätts där helt av *luehri*. För svenska förhållanden är det intressant att *Spaerlotis suecica* återupprättas som en palearktisk art skild från den nearktiska *clandestina*. Studier av *Xestia atrata*, som överraskande blev funnen 1994 i Härjedalen, har resulterat i en ny underartsbeskrivning subsp. *haraldi*, tillägnad den kände svenske entomologen Harald Eriksson i Hucksjöåsen. Tyvärr har denna text fallit bort under rubriken etymologi.

De tre volymerna om *Noctuinae* är utan tvekan en milstolpe på vägen och redovisar de senaste rönen inom denna grupps besvärliga systematik. Tillsammans med den tidigare publicerade "The Distribution of European Macrolepidoptera, vol 1 *Noctuinae* (1992) så blir det ett unikt samlat standardverk. *Noctuinae*-volymerna pekar också på flera problematiska frågor och är inte ett slutgiltigt ställningstagande då flera taxonomiska frågetecken återstår. Författaren antyder själv i text att hos *Xestia rhaetica* är skillnaderna så pass stora mellan olika underarter att ytterligare studier krävs. De stora skillnader som finns mellan *Xestia castanea* från Nord- och Mellaneuropa jämfört med Sydeuropa antas

vara extremer i en klin som sträcker sig genom Europa. Likaså ansluter sig Fibiger till uppfattningen att *Xestia kongsvoldensis* är en boreal underart till *lorezi* trots de stora skillnader som finns mellan dessa. Fler exempel på besvärliga artfrågor kan anföras. T.ex. förekommer *Xestia ashworthi* i Sverige i två underarter: *jotunensis* som är mörkare än den gråare *candelarum*. Båda dessa underarter kan anträffas på samma lokaler men *jotunensis* flyger som regel flera veckor tidigare än *candelarum*. De små *Diarsia mendica* kallade ssp. *borealis* som förekommer i nordliga delarna av Europa liksom i Alperna behöver utredas ytterligare. I Sverige är *Xestia speciosa* under utredning där ytterligare en art tycks vara inblandad (A. Moberg m.fl. in prep.). Dessa exempel visar att *Noctuid*-systematiken är inne i ett intensivt skede med flera spännande artfrågor kvar att lösa och visar än tydligare värdet av dessa standardverk om *Noctuinae*. Michael Fibiger är åter att gratulera till denna bok som rekommenderas varmt och är ett måste för alla fjärrsintresserade entomologer.

Göran Palmqvist